

Sygn. akt I ACa 697/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Ewa Jastrzębska SA Joanna Naczyńska (spr.)
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. S. i K. Z.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 22 kwietnia 2016 r., sygn. akt I C 385/15,

- 1) oddala apelację;
- 2) nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Ewa Jastrzębska
----------------------	---------------------------	---------------------

Sygn. akt I ACa 697/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 kwietnia 2016r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) SA w W. na rzecz powódki K. Z. 66.000zł, a na rzecz powoda P. S. - 56.000zł z tytułu zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych powodów wywołane śmiercią ich rodziców. Kwoty te zasądził z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od

28 kwietnia 2015r. W pozostałej części powództwo oddalił, zniósł między stronami koszty procesu i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych: od pozwanego - 6.580zł, natomiast z zasądzzonego roszczenia od powódki: 3.000zł, a od powoda - 3.500zł.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, że rodzice powodów E. i O. S. (1) zginęli (...). w wypadku drogowym. Pozwany, będący ubezpieczycielem sprawcy tego wypadku – T. L. nie kwestionował co do zasady swej odpowiedzialności i przed procesem wypłacił każdemu z powodów 14.000zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę związaną ze śmiercią rodziców. E. S. w chwili śmierci miała 57 lat, jej mąż O. S. (2) 60 lat. Oboje prowadzili gospodarstwo rolne.

Powód, w dacie śmierci rodziców miał 31 lat, mieszkał z żoną, córką, rodzicami, powódką i jej córką w domu, będącym jego własnością, Dom ten został mu darowany przez rodziców wraz z gospodarstwem rolnym. Powód pracował jako kierowca i pomagał w prowadzeniu gospodarstwa rolnego – w uprawie pola, hodowli bydła, owiec i trzody. Stosunki między powodem i rodzicami były bardzo dobre. Natomiast żona powoda pozostawała w konflikcie z rodzicami powoda i z powódką. Powód głęboko przeżył śmierć rodziców, pojawiły się u niego zaburzenia depresyjne, regulacyjne i funkcjonowania, czuł lęk i żal. Przez kilka miesięcy myślał o tragedii, miał trudności z koncentracją. Zażywał leki psychotropowe i korzystał z porad psychologa. Po krótkim okresie zwolnienia lekarskiego wrócił do pracy. Wraz z żoną nakazał powódce opuszczenie domu, co powódka uczyniła w kwietniu 1999r. W tym też czasie zaprzestał prowadzenia gospodarstwa rolnego. Aktualnie mieszka sam, między nim a jego żoną toczy się sprawa o rozwód. W latach 2012-2014 powód z uwagi na zaburzenia nerwicowe o etiologii reaktywnej (problemy w życiu osobistym) czterokrotnie był leczony w Centrum (...) w M.. Podłożem tych zaburzeń nie była śmierć rodziców, a wieloletni konflikt z siostrą, doprowadzenie do wyprowadzenia się przez nią z domu rodzinnego, problemy w małżeństwie, utrata pracy. Żaloba po śmierci rodziców trwała około u powoda roku, spowodowała dekompensację stanu psychicznego, ale nie wywołała rozstroju zdrowia psychicznego.

Natomiast powódka, w dacie śmierci rodziców miała 35 lat, była rozwódką. Miała troje dzieci: dwóch synów z małżeństwa, którzy po rozwodzie pozostali pod władzą rodzicielską ojca i niespełna półroczną córkę K. D. z nieformalnego związku. Wkrótce po urodzeniu córki, powódka zamieszkała z dzieckiem w domu brata wraz z rodzicami. Wspólnie z rodzicami prowadziła gospodarstwo domowe. Relacje między powódką a rodzicami były zawsze bardzo dobre. Rodzice wspierali powódkę w trudnych chwilach, m.in. w decyzji o rozstaniu z mężem. Po kolejnym nieudanym związku pocieszali ją. Miała w nich wsparcie psychiczne, pomagali jej finansowo, w tym w utrzymaniu córki K.. Powódka głęboko przeżyła śmierć rodziców, jej żalobie towarzyszyły silne reakcje emocjonalne pod postacią depresji, somatyzacji, lęku, żalu i zaburzeń snu. Reakcje te pogłębiły istniejące już u powódki zaburzenia adaptacyjne. Kolejną jej traumą był konflikt z powodem i bratową, w wyniku którego musiał opuścić dom rodzinny, mieszkać w domku letniskowym, borykać się z trudnościami finansowymi. W 2002r. powódka wyszła po raz kolejny za mąż, małżeństwo to trwa i jest udane. W 2003r. uległa wypadkowi i od tego momentu jest na rencie. Od śmierci rodziców powódka pozostaje pod opieką psychiatry, jest leczona farmakologicznie. Zalecano jej terapię psychologiczną, lecz jej nie podjęła. Z biegiem czasu powódka stopniowo oswajała się z poczuciem straty, niemniej przejawia tendencje do idealizowania swoich bliskich i wypierania niektórych bolesnych kwestii ze świadomości, funkcjonuje w sposób zaburzony, poprawa jej stanu zdrowia psychicznego jest wątpliwa z racji utrwalonych mechanizmów obronnych i usztywnionych cech osobowościowych. Żaloba po śmierci rodziców spowodowała dekompensację stanu psychicznego powódki, ale nie spowodowała istotnego rozstroju zdrowia psychicznego.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej, Sąd Okręgowy stwierdził, iż podstawę roszczeń powodów wobec pozwanego stanowi art. 822 k.c., normujący odpowiedzialność odszkodowawczą ubezpieczyciela za szkody wyrządzone przez ubezpieczonego i art. 436 § 2 k.c. normującym odpowiedzialność cywilną posiadacza pojazdu mechanicznego środka komunikacyjnego, a w związku z tym, iż delikt skutkujący śmiercią E. i O. S. (1) miał miejsce przed 3 sierpnia 2008r., to podstawę prawną roszczeń powodów o zadośćuczynienie za wyrządzoną im krzywdę stanowi art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c., jako że przez zerwanie więzi z rodzicami zostało naruszone dobro osobiste powodów w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie. Sąd Okręgowy podkreślił, iż zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny, jego celem jest złagodzenie powodom doznanej straty, a kryteriami decydującymi o jego wysokość

są m.in. stopień bliskości powodów ze zmarłymi rodzicami, ich wzajemne relacje, dramatyzm doznań, poczucie osamotnienia, cierpienia moralne i rodzaj zaburzeń w prawidłowym funkcjonowaniu oraz długotrwałość i sposób leczenia doznanej traumy. Kierując się tymi kryteriami Sąd Okręgowy uznał, iż zadośćuczynienie kompensujące powodowi krzywdę w ekonomicznie dlań odczuwalny sposób powinno wynosić 70.000zł, łącznie z wypłaconą już kwotą 14.000zł, czyli po 35.000zł z tytułu krzywdy wyrządzonej przez śmierć każdego z rodziców. Natomiast zadośćuczynienie kompensujące powodce krzywdę w ekonomicznie odczuwalny sposób, Sąd Okręgowy oszacował na 80.000zł, łącznie z wypłaconą już kwotą 14.000zł, a zatem po 40.000zł z tytułu krzywdy wyrządzonej przez śmierć każdego z rodziców. Stosując art. 481 § 1 i k.c., kwoty te Sąd Okręgowy zasądził z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, od dnia 28 kwietnia 2015r., tj. od dnia następującego po upływie przewidzianego ustawą o obowiązkowych ubezpieczeniach obowiązkowych 30- dniowego terminu spełnienia świadczenia. Żądanie zadośćuczynienia ponad zasądzone kwoty, Sąd Okręgowy uznał za wygórowane, w świetle okoliczności, iż powodowie w chwili śmierci byli osobami dorosłymi, posiadającymi własne dzieci, a zaburzenia adaptacyjne i nerwicowe, które aktualnie u nich występują mają związek z innymi niż śmierć rodziców wydarzeniami. Miał też na uwadze okoliczność, iż naturalną kolejną rzeczą malałoby wsparcie na jakie powodowie mogliby liczyć ze strony rodziców, a rósłby zakres wsparcia jakiego wymagaliby rodzice od powodów. Wobec częściowego uwzględnienia powództwa, Sąd Okręgowy w oparciu o art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. zniósł koszty procesu między stronami, a na podstawie art. 113 ust 1 i 2 w zw. z art. 13 ust. 1, art. 26 ust. 2 i art. 8 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej nieuiszczone koszty sądowe.

Apelację od wyroku w części oddalającej powództwo wnieśli powodowie. Powódka domagała się zmiany zaskarżonego wyroku przez zasądzenie na jej rzecz dalszej kwoty 120.000zł, a powód dalszej kwoty 130.000zł – z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2015r. i kosztów procesu za obie instancje. Zarzucili, iż Sąd Okręgowy miarkując należne im zadośćuczynienie naruszył art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. i art. 23 §1 k.c. przez przyjęcie, że kwoty 70.000zł dla powoda, a 80.000zł dla powódki stanowią realną i odczuwalną wartość ekonomiczną i są adekwatne do krzywd jakich powodowie doznali wskutek jednoczesnej śmierci obojga rodziców. Wywodzili, iż uzasadnione jest przyznanie im wyższego zadośćuczynienia, ponieważ oboje byli silnie związani z rodzicami, pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym, spędzali ze sobą czas, dzieląc bieżące troski i inne wydarzenia. Podkreślili, iż rodzice darzyli ich miłością oraz udzielali im szerokiego wsparcia – osobistego i finansowego. Oświadczyli, iż nadal głęboko odczuwają krzywdę wyrządzoną im przez śmierć rodziców. Akcentowali, iż śmierć rodziców spowodowała dekompensację sfery psychicznej każdego z powodów i podjęcie leczenia psychiatrycznego i psychologicznego.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego. Wywodził, iż zasądzone zadośćuczynienie jest odpowiednie do wyrządzonej im krzywdy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie były prawidłowe i znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podejmując je, Sąd Okręgowy nie naruszył w żadnej mierze przepisów procesowych, w tym art. 233 §1 k.p.c., jako że nie przekroczył zasad swobodnej oceny dowodów, ani też nie naruszył zasad logiki i doświadczenia życiowego. Stąd też ustalenia te Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, dzieląc też w pełni dokonaną na ich kanwie ocenę prawną odpowiedzialności pozwanego, znajdującej podstawę w regulacjach art. 436§1 i art. 822§ 1 k.c. oraz art. 36 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz. 392 ze zm.), a także art. 24§1 k.c. i 448 k.c.

Pozwany nie kwestionował co do zasady swej odpowiedzialności. Sporna w obu instancjach pozostawała wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia. Miarkując ją należy mieć na względzie przede wszystkim to, iż życie ludzkie jest wartością bezcenną i żadna kwota nie jest w stanie zrekompensować straty osoby bliskiej, w związku z tym celem zadośćuczynienia jest jedynie złagodzenie doznanych cierpień i wyrządzonej krzywdy. Zadośćuczynienie przyznawane w oparciu o art. 448 k.c. w zw. z art. 24 §1 k.c. musi być adekwatne w tym znaczeniu, że powinno uwzględniać – z jednej

strony rozmiar doznanej krzywdy, z drugiej zaś – powinno być utrzymane w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczności; zaś zindywidualizowana ocena tych kryteriów pozostawiona jest uznaniu sędziowskiemu. W orzecznictwie sądowym podkreślano wielokrotnie, iż skorygowanie w toku kontroli instancyjnej przez Sąd drugiej instancji wysokości zasądzonej kwoty zadośćuczynienia możliwe jest jedynie wówczas, gdy stwierdza się oczywiste naruszenie przez Sąd pierwszej instancji ogólnych zasad (kryteriów) ustalania wysokości zadośćuczynienia (wyrok SN z 30 października 2003 r., IV CK 151/02, Lex Polonica nr 1630441 oraz wyrok SN z 7 listopada 2003 r., V CK 110/03, niepublikowany). Takich zaś naruszeń Sąd Apelacyjny w odniesieniu do zadośćuczynienia zasądzanego na rzecz powodów nie stwierdził. Przeciwnie, w pełni podzielił konkluzję, że kwota 70.000zł dla powoda, a 80.000zł dla powódki stanowią odpowiednie zadośćuczynieniem w rozumieniu art. 448 k.c. Zadośćuczynienie w tych kwotach uwzględnia wszystkie istotne czynniki wpływające na rozmiar wyrządzonej powodom krzywdy, w tym stopień wzajemnej bliskości powodów ze zmarłymi, wpływ jednoczesnej śmierci rodziców na funkcjonowanie powodów w codziennym życiu oraz stopień nasilenia cierpień, jakich doznali oni w wyniku straty rodziców, w szczególności długotrwałość okresu żałoby i stopień nasilenia tej żałoby. Kierując się tymi kryteriami Sąd Okręgowy trafnie uznał, iż zadośćuczynienie należne powodce powinno być nieco wyższe, niż zadośćuczynienie należne powodowi, ponieważ z chwilą śmierci rodziców utraciła ona poczucie stabilizacji życiowej – utraciła miejsce zamieszkania i źródło utrzymania (z prowadzonego wspólnie z rodzicami gospodarstwa rolnego), a nadto musiała się samotnie musiała borykać się ze swym trudnym położeniem życiowym. Nie bez znaczenia dla wysokości zadośćuczynienia pozostawała też okoliczność, iż w dacie śmierci rodziców powodowie byli osobami dorosłymi, samodzielnymi, mającymi własne dzieci, jak i okoliczność, iż od daty śmierci rodziców do dnia orzekania upłynęło 18 lat, w którym to czasie powodów dotknęły także inne traumatyczne wydarzenia życiowe, zaś u powódki jeszcze przed śmiercią rodziców występowały zaburzenia adaptacyjne i problemy nerwicowe, będące skutkiem niepowodzeń w życiu osobistym. Biegli sądowi u żadnego z powodów nie stwierdzili przedłużonego, patologicznego przebiegu żałoby. Nie deprecjonuje to jednakże głębokiego poczucia osamotnienia, żalu i rozpacz po śmierci rodziców, jakie odczuwali powodowie, jak i wiążącej się z tym traumy. Niemniej cierpienia te, w sposób adekwatny w rozumieniu art. 448 k.c. łagodzą zasądzone zaskarżonym wyrokiem kwoty, których w okolicznościach sprawy nie sposób uznać za rażąco niskie.

Konkluzje te legły u podstaw oddalenia apelacji, jako bezzasadnej, a to w oparciu o art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego, Sąd orzekł na zasadzie słuszności i na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. nie obciążył powodów obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, poniesionych przez pozwanego. Za takim rozstrzygnięciem przemawiał charakter roszczenia o zadośćuczynienie, jak i okoliczności faktyczne sporu, usprawiedliwiające subiektywne przekonanie powodów o słuszności dochodzonych roszczeń.

SSA Joanna Naczyńska SSA Małgorzata Wołczańska SSA Ewa Jastrzębska